

Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh - Định hướng thực hiện lý tưởng xã hội chủ nghĩa

NGUYỄN THỊ TUYẾT*

Tóm tắt: Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh là văn kiện có giá trị lịch sử, có ý nghĩa thời đại sâu sắc, trở thành kim chỉ nam soi đường cho nhân dân đi tiếp con đường mà Người đã lựa chọn, dẫn dắt dân tộc đi đến thắng lợi vinh quang. Kỷ niệm 50 năm thực hiện Di chúc của Bác Hồ, là dịp ôn lại những lời căn dặn của Người, cũng là dịp để mỗi cán bộ, đảng viên tự soi lại mình để xây dựng Đảng ngày càng trong sạch, vững mạnh.

Summary: President Ho Chi Minh's will is considered a valuable historical document, having a deep meaning of the times, becoming a guideline for the people to continue the path that he had chosen and lead the nation to victory and glory. Towards celebrating the 50th anniversary of Uncle Ho's will, the occasion to review his instructions, is also an opportunity for each cadre, party member to re-examine themselves to build the Party cleaner and stronger.

Từ khóa: Chủ tịch Hồ Chí Minh, di chúc, xã hội chủ nghĩa.

Keywords: President Ho Chi Minh, will, socialist.

Nhận bài: 15/4/2019; Sửa chữa: 16/4/2019; Duyệt đăng: 3/5/2019.

Những lời di huấn bất diệt trong bản di chúc thiêng liêng - một văn kiện lịch sử vô giá, dù chỉ có hơn 1.000 từ, song, bao quát nhiều nội dung có giá trị lịch sử và thời đại sâu sắc của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong suốt cuộc đời hoạt động cách mạng. Cả cuộc đời hoạt động cách mạng, Người phấn đấu, hy sinh vì mục tiêu cao cả của dân tộc Việt Nam là “Độc lập dân tộc gắn liền với chủ nghĩa xã hội”. Đó là một quá trình cách mạng lâu dài, bền bỉ, trải qua nhiều chặng đường, nhiều giai đoạn lịch sử khác nhau. Khi đất nước còn bị chia cắt thành hai miền, cách mạng Việt Nam đứng trước nhiệm vụ lịch sử phải đấu tranh thống nhất, Người đã suy nghĩ rất nhiều về vấn đề hệ trọng này, trăn trở, suy tư về vận mệnh của đất nước, của nhân dân. Di chúc thiêng liêng, chứa đựng biết bao tình cảm, hoài bão, dự định và khí phách của một lãnh tụ “suốt đời tận tụy, vì dân, vì nước”.

Về lý tưởng xã hội chủ nghĩa

Mở đầu bản Di chúc, Chủ tịch Hồ Chí Minh nhấn mạnh, cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước là vấn đề then chốt, có ý nghĩa quyết định đến vận mệnh của Đảng và dân tộc ta. Cho nên, hơn lúc nào hết, Người xem đó là công việc quan trọng, khẩn thiết đầu tiên mà cả dân tộc Việt Nam phải đồng lòng, cương quyết, chấp nhận gian khổ, hy sinh, kiên quyết đi đến thắng lợi hoàn toàn. Trong tâm khảm của Người: Một ngày mà đồng bào ta bị đọa đày, đau khổ, bị đế quốc giày xéo, là một ngày tôi ăn không ngon, ngủ không yên; tha hy sinh tất cả, chứ nhất định không chịu mất nước, không chịu làm nô lệ và nhất là lý tưởng xã hội chủ nghĩa cao cả “Không có gì quý hơn độc lập, tự do...” đã xuyên suốt, bao trùm trong toàn bộ sự nghiệp cách mạng của Người. Mặc dù, cuộc kháng chiến

* Tiến sĩ, Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh.

Chủ tịch Hồ Chí Minh nói chuyện với công nhân Khu công nghiệp Visósani trong dịp Người đi thăm hữu nghị nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Tiệp Khắc, tháng 7/1957.

ẢNH: TƯ LIỆU

đang còn tiếp diễn, nhưng với bản lĩnh kiên cường của người cách mạng, với tầm nhìn bao quát, nhạy bén về thời cuộc, trong Di chúc (công bố năm 1969), Người đã khẳng định ở ngay dòng đầu tiên:

“Cuộc chống Mỹ, cứu nước của nhân dân ta dù phải kinh qua gian khổ, hy sinh nhiều hơn nữa, song nhất định thắng lợi hoàn toàn.

Đó là một điều chắc chắn.

Tôi có ý định đến ngày đó, tôi sẽ đi khắp hai miền Nam - Bắc, để chúc mừng đồng bào, cán bộ và chiến sĩ anh hùng; thăm hỏi các cụ phụ lão, các cháu thanh niên và nhi đồng yêu quý của chúng ta.

Kế theo đó, tôi sẽ thay mặt nhân dân ta đi thăm và cảm ơn các nước anh em trong phe xã hội chủ nghĩa và các nước bạn khắp năm châu đã tận tình ủng hộ và giúp đỡ cuộc chống Mỹ, cứu nước của nhân dân ta”.

Những dòng tâm huyết này cho thấy mối quan tâm

sâu sắc, đặc biệt của Bác lúc này là thực hiện lý tưởng xã hội chủ nghĩa: độc lập dân tộc, thống nhất Tổ quốc. Bác mong muốn làm sao cho cuộc kháng chiến chống Mỹ cứu nước của nhân dân ta dù vất vả, khó khăn, nhưng mau đến ngày thắng lợi, để Bác được đi thăm đồng bào, chiến sĩ hai miền Nam, Bắc và cảm ơn những đồng chí, bè bạn năm châu đã giúp đỡ cho cuộc cách mạng của dân tộc ta... Ước muốn cháy bỏng trong Di chúc của Người đã trở thành động lực to lớn, cổ vũ toàn Đảng, toàn dân ta anh dũng tiến lên: “Đánh cho Mỹ cút, đánh cho Ngụy nhào”, giải phóng hoàn toàn miền Nam, thống nhất Tổ quốc.

Cách mạng Việt Nam không thể tách rời cách mạng thế giới. Sự vững mạnh của Đảng còn được khẳng định trong mối quan hệ đoàn kết chặt chẽ với các Đảng Cộng sản và bè bạn quốc tế. Điều Bác dặn trong Di chúc “về phong trào cộng sản thế giới” chỉ dẫn định hướng quan trọng cho quan hệ đối ngoại của Đảng, đó là nguyên tắc đoàn kết quốc tế dựa trên “nền tảng chủ nghĩa Mác - Lênin và chủ nghĩa quốc tế vô sản, có lý có tình”.

Lý tưởng xã hội chủ nghĩa của Chủ tịch Hồ Chí Minh là không ngừng vươn tới một xã hội đạt đến các giá trị chân - thiện - mỹ, đem đến cho con người một cuộc sống thực sự: “Độc lập - tự do - hạnh phúc” như trong những dòng đầu tiên của Di chúc Người đã viết, và vì chân giá trị đó, Người đã phấn đấu hy sinh hạnh phúc riêng, hiến dâng trọn cuộc đời cho Tổ quốc và nhân dân; là tấm lòng chung thủy với “các nước anh em” và “bầu bạn khắp năm châu”.

VỀ THỰC HIỆN MỤC TIÊU XÂY DỰNG CHỦ NGHĨA XÃ HỘI, ĐEM LẠI PHỒN VINH CHO ĐẤT NƯỚC VÀ HẠNH PHÚC CHO NHÂN DÂN

Vấn đề xây dựng Đảng, chính đốn Đảng, đoàn kết trong Đảng

Trong Di chúc khi nói về vai trò to lớn của Đảng ta đối với sự nghiệp cách mạng, Người chỉ rõ: “Nhờ đoàn kết chặt chẽ, một lòng một dạ phục vụ giai cấp, phục vụ nhân dân, phục vụ Tổ quốc, cho nên từ ngày thành lập đến nay, Đảng ta đã đoàn kết, tổ chức và lãnh đạo nhân dân ta hàng hái đấu tranh tiến từ thắng lợi này đến thắng lợi khác”.

Là người sáng lập và rèn luyện Đảng ta, Chủ tịch Hồ Chí Minh thường xuyên quan tâm tới việc xây dựng, chỉnh đốn Đảng. Theo Người, phải làm sao để Đảng là đội tiên phong của giai cấp của dân tộc, phải hoàn thiện để lãnh đạo đất nước, lãnh đạo cách mạng: “Trong Đảng thực hành dân chủ rộng rãi, thường xuyên và nghiêm chỉnh tự phê bình và phê bình là cách tốt nhất để củng cố và phát triển sự đoàn kết và thống nhất của Đảng. Phải có tình đồng chí thương yêu lẫn nhau”.

Đồng thời, Người còn nhấn mạnh: “Đảng ta là một đảng cầm quyền. Mỗi đảng viên và cán bộ phải thật sự thấm nhuần đạo đức cách mạng, thật sự cần kiệm liêm chính, chí công vô tư. Phải giữ gìn Đảng ta thật trong sạch, phải xứng đáng là người lãnh đạo, là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân”. Hơn ai hết, Chủ tịch Hồ Chí Minh rất thấu hiểu về tình hình tổ chức, nội bộ Đảng và thái độ của mỗi đảng viên, cũng như các tổ chức cơ sở đảng khi nắm quyền lãnh đạo. Người cho rằng, khi đã có trong tay quyền lãnh đạo, trở thành người cầm quyền, nếu không thấm nhuần đạo đức cách mạng, không giữ gìn sự trong sạch của Đảng và ý thức mình là công bộc, tận tụy vì dân, không vì lợi ích của nhân dân thì cán bộ, đảng viên dễ rơi vào sa ngã, quan liêu, làm mất uy tín của Đảng.

Khi khẳng định nhân tố quyết định thắng lợi con đường xây dựng xã hội xã hội chủ nghĩa ở Việt Nam, Người nhấn mạnh trong Di chúc: “Đoàn kết là một truyền thống cực kỳ quý báu của Đảng và của dân ta. Các đồng chí từ Trung ương đến các chi bộ cần phải giữ gìn sự đoàn kết nhất trí của Đảng như giữ gìn con ngươi của mắt mình”. Chủ tịch Hồ Chí Minh chính là tấm gương sáng ngời về hình ảnh người chiến sĩ cộng sản mà trọn cuộc đời mình đã hy sinh vì nước, vì dân, là biểu tượng của tình

đoàn kết và khí phách anh hùng, ý chí độc lập tự cường, kiên trì lý tưởng xã hội chủ nghĩa, sáng tạo và anh dũng, không chịu khuất phục trước mọi kẻ thù.

Như vậy, trong Di chúc, Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn luôn khẳng định: “Đảng ta là Đảng cầm quyền”. Để đáp ứng được nhiệm vụ lãnh đạo xã hội, Đảng phải luôn vững mạnh về chính trị, tư tưởng, tổ chức và gắn bó máu thịt với nhân dân, không ngừng nâng cao bản chất giai cấp công nhân, lấy chủ nghĩa Mác - Lênin làm nền tảng tư tưởng, làm kim chỉ nam cho mọi hoạt động của mình. Di chúc nêu những vấn đề cốt yếu của công tác xây dựng Đảng, đó là: Giữ gìn mối đoàn kết trong Đảng, thực hiện nguyên tắc tập trung dân chủ, nguyên tắc tự phê bình và phê bình, rèn luyện đạo đức cách mạng, nêu cao tinh thần trách nhiệm, hết lòng phục vụ nhân dân của mỗi cán bộ, đảng viên. Công tác chỉnh đốn Đảng là nhiệm vụ chiến lược, là công việc thường xuyên để giữ vững vai trò lãnh đạo và cầm quyền của Đảng.

Sự nghiệp cách mạng là một sự nghiệp bền bỉ, dài lâu, tiếp nối từ thế hệ này sang thế hệ khác. Đảng cầm quyền phải chăm lo phát triển lực lượng cho hiện tại và chuẩn bị cho tương lai một thế hệ trẻ vừa “hồng” vừa “chuyên”, có như vậy mới thực hiện thành công lý tưởng xây dựng một xã hội mới, tiến bộ, văn minh. Bác dặn: “Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết”, đó là công việc bồi dưỡng lý tưởng cộng sản, giáo dục truyền thống yêu nước, ý thức rèn luyện đạo đức cách mạng, đào tạo nguồn nhân lực kế tục sự nghiệp xây dựng xã hội chủ nghĩa.

Thực hiện lời căn dặn của Bác, trong 50 năm qua, Đảng Cộng sản Việt Nam đã đẩy mạnh công tác xây dựng, chỉnh đốn Đảng theo tư tưởng của Người. Đảng ta đã có những bước trưởng thành về xây dựng, phát triển đường lối cách mạng, giữ vững vai trò của một đảng cầm quyền. Trong công tác cán bộ, Đảng luôn chú ý bồi dưỡng lý luận chính trị, coi việc đẩy mạnh việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh là một nội dung hết sức quan trọng. Thực hiện nội dung này, Đảng luôn quan tâm chăm lo bồi dưỡng và đào tạo đội ngũ cán bộ trẻ trong mọi lĩnh vực đời sống xã hội. Đảng luôn tin tưởng, phát huy tiềm năng, trí tuệ của thế hệ trẻ, tạo mọi điều kiện để họ cống hiến và trưởng thành. Cùng với đó, Đảng và Nhà nước ta đã ban hành nhiều chính sách xã hội hướng vào phục vụ lợi ích của con người Việt Nam, bảo đảm nâng cao đời sống tinh thần và vật chất phục vụ con người, xác định con người vừa là mục tiêu, vừa là động lực, vừa là chủ thể sáng tạo mọi nguồn của cải vật chất. Các cuộc vận động, phong trào thi đua yêu nước: “Toàn dân đoàn kết xây dựng đời sống văn hóa”, “Toàn dân đoàn kết xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh”... được triển khai đã làm thay đổi diện mạo của đất nước. Nhà nước đầu tư nhiều kinh phí để thực hiện xóa đói giảm nghèo, nâng cao đời sống của nhân dân, thực hiện các chính sách an sinh xã hội.

Trong 50 năm qua, Đảng đã lãnh đạo nhân dân ta thực hiện lời căn dặn của Bác về xây dựng và bảo vệ Tổ quốc, đất nước đã đạt được những thành tựu to lớn trên tất cả các lĩnh vực chính trị, kinh tế - xã hội, văn hóa, an ninh, quốc phòng và đối ngoại. Đảng đã từng bước xây dựng được nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, xây dựng nền dân chủ xã hội chủ nghĩa, nhà nước pháp quyền của dân, do dân và vì dân; xây dựng nền văn hóa tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc, khối đại đoàn kết toàn dân tộc, nền quốc phòng toàn dân và an ninh nhân dân với lực lượng vũ trang nhân dân cách mạng chính quy, tinh nhuệ, từng bước hiện đại, đủ mạnh để bảo vệ Tổ quốc. Đảng và Nhà nước ta luôn thấm nhuần lời căn dặn của Chủ tịch Hồ Chí Minh, làm hết sức mình vì sự lớn mạnh của phong trào cộng sản quốc tế, giữ gìn mối quan hệ đoàn kết giữa phong trào cộng sản của các nước. Chủ động hội nhập quốc tế, Việt Nam đã xây dựng được nền ngoại giao độc lập, tự chủ, rộng mở, đa phương, đa dạng hóa, với tinh thần Việt Nam sẵn sàng là bạn, là đối tác tin cậy của các nước, phấn đấu vì hòa bình, độc lập và phát triển, nâng cao uy tín và vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế.

Phát huy khả năng sáng tạo của nhân dân trong sự nghiệp xây dựng xã hội xã hội chủ nghĩa

Chủ tịch Hồ Chí Minh đã nói: "Phải đem sức ta mà giải phóng cho ta". Kháng chiến kiến quốc cũng theo phương châm ấy, cách làm ấy. Xây dựng chủ nghĩa xã hội, một sự nghiệp vĩ đại, mới mẻ chưa từng thấy cũng phải khai thác động lực, nội lực từ dân chúng. Nhân tố con người là mục tiêu cao nhất của chủ nghĩa xã hội, của sự phát triển lịch sử. Đó cũng chính là điểm khác nhau cơ bản nhất thuộc về bản chất giữa quan điểm tư sản và quan điểm của giai cấp công nhân, giữa chủ nghĩa tư bản và chủ nghĩa xã hội.

Trong Di chúc, Người chỉ rõ nguồn nhân lực cho sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội: "Đoàn viên, thanh niên ta nói chung là tốt, mọi việc đều hăng hái xung phong, không ngại khó khăn, có chí tiến thủ. Đảng cần phải chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho họ, đào tạo họ thành những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa "hồng" vừa "chuyên". Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết". Đồng thời, Đảng phải chăm lo chu đáo tới cuộc sống của nhân dân, bởi dân chính là chủ thể của sự nghiệp xây dựng và đổi mới đất nước: "Đảng cần phải có kế hoạch thật tốt để phát triển kinh tế và văn hóa, nhằm không ngừng nâng cao đời sống của nhân dân".

Di chúc như một kế hoạch, một chương trình hành động của toàn Đảng, toàn dân về sự nghiệp xây dựng đất

nước sau chiến tranh với những chỉ dẫn về quản lý xã hội như: Đào tạo nguồn nhân lực cho sự nghiệp xây dựng chủ nghĩa xã hội; sửa đổi chế độ giáo dục cho phù hợp hoàn cảnh mới; khôi phục và mở rộng các ngành kinh tế; phát triển công tác vệ sinh, y tế; chính sách miễn thuế nông nghiệp cho nông dân; chính sách xã hội, công bằng xã hội...

Giá trị văn hoá của Di chúc rất lớn lao, trong đó, Bác chỉ dẫn con đường, mục tiêu phát triển của nền văn hoá Việt Nam; trù tính, dự liệu về những cuộc vận động lớn giáo dục văn hoá trong toàn dân, toàn xã hội, lấy văn hoá chính trị của Đảng Cộng sản cầm quyền và văn hoá trong thể chế Nhà nước - một nhà nước dân chủ pháp quyền của dân, do dân, vì dân, làm sức mạnh tiêu biểu nêu gương thuyết phục nhân dân. Qua lời dặn dò về việc riêng, Chủ tịch Hồ Chí Minh còn đề cập đến việc xây dựng một đời sống văn hoá mới; một lối sống tiết kiệm, không lãng phí; mối quan hệ giữa con người với thiên nhiên, môi trường sinh thái.

Di chúc phác thảo những vấn đề quan trọng của sự nghiệp đổi mới đất nước. Chủ tịch Hồ Chí Minh quan niệm, đổi mới là một tất yếu để phát triển; đổi mới là một cuộc đấu tranh bền bỉ, một quá trình xây dựng gian khổ, "là một công việc cực kỳ to lớn, nặng nề và phức tạp", là "cuộc chiến đấu chống lại những gì đã cũ kỹ, hư hỏng, để tạo ra những cái mới mẻ, tốt tươi". Người yêu cầu: "Đảng cần phải có kế hoạch thật tốt để phát triển kinh tế và văn hóa, nhằm không ngừng nâng cao đời sống của nhân dân".

Như vậy, Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh vừa là văn kiện của một nhà chính trị lớn, lãnh tụ cao nhất của Đảng và dân tộc. Thể hiện cô đọng giá trị tư tưởng định hướng thực hiện lý tưởng xã hội chủ nghĩa, đem lại phồn vinh cho đất nước, hạnh phúc cho nhân dân. Người đã sáng tạo ra thời đại mới, "Thời đại Hồ Chí Minh", thời đại của độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội của dân tộc Việt Nam; vừa là thể hiện cô đọng và sâu sắc những tư tưởng đổi mới của Chủ tịch Hồ Chí Minh trong sự nghiệp xây dựng đất nước Việt Nam, xuất phát từ thực tiễn Việt Nam. Người đã căn dặn toàn Đảng, toàn dân ta những việc to lớn, hệ trọng, cần làm sau khi đất nước thống nhất.

50 năm qua, Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn là nguồn cổ vũ, động viên toàn Đảng, toàn dân, toàn quân ta phát huy tinh thần yêu nước, đại đoàn kết toàn dân tộc, vượt qua thử thách, giành những thắng lợi vẻ vang, đưa cả nước bước vào thời kỳ mới, thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế, vì mục tiêu: "Dân giàu, nước mạnh, dân chủ, công bằng, văn minh"!❖

Tài liệu tham khảo

1. Di chúc của Chủ tịch Hồ Chí Minh, Nxb. Chính trị quốc gia - Sự thật, H.2015.